

МАПИРАЊЕ УСЛУГА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ И МАТЕРИЈАЛНЕ ПОДРШКЕ

у надлежности јединица локалних самоуправа
у Републици Србији 2021. године

КРАТКИ ПРИКАЗ

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
Министарство грађевинарства,
саобраћаја и инфраструктуре
Министарство за рад, запошљавање,
борачка и социјална питања

Пројекат финансира
Европска унија

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

 UNOPS

Подршка Европске уније
социјалном становању
и активној инклузији

**МАПИРАЊЕ УСЛУГА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ И МАТЕРИЈАЛНЕ ПОДРШКЕ
У НАДЛЕЖНОСТИ ЈЕДИНИЦА ЛОКАЛНИХ САМОУПРАВА
У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ 2021. ГОДИНЕ**
Кратки приказ

Програм „Подршка Европске уније социјалном становању и активној инклузији”

Издавач

Канцеларија Уједињених нација за пројектне услуге (УНОПС)

За издавача

Микела Телатин

Уредница

Драгана Милошевић

Аутори

Гордана Матковић

Жарко Шундерић

Лазар Муждало

Визуелно обликовање

Чедомир Цветковић

Београд, 2024.

Публикацију је приредила Канцеларија Уједињених нација за пројектне услуге (УНОПС), у оквиру програма „Подршка Европске уније социјалном становању и активној инклузији”, који финансира Европска унија, а спроводи УНОПС у партнерству са Министарством грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарством за људска и мањинска права и друштвени дијалог и у сарадњи са Министарством за европске интеграције.

Ставови изречени у публикацији припадају искључиво ауторима и њиховим сарадницима и не представљају нужно званичан став Европске уније и УНОПС-а.

Сви појмови употребљени у мушком граматичком роду обухватају мушки и женски род лица на која се односе.

**МАПИРАЊЕ УСЛУГА СОЦИЈАЛНЕ
ЗАШТИТЕ И МАТЕРИЈАЛНЕ ПОДРШКЕ
У НАДЛЕЖНОСТИ ЈЕДИНИЦА
ЛОКАЛНИХ САМОУПРАВА У
РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ
2021. ГОДИНЕ**

кратки приказ

Истраживање *Мапирање услуга социјалне заштите и материјалне подршке у надлежности јединица локалних самоуправа у Републици Србији* (у даљем тексту *мапирање*) спроведено је по четврти пут у Републици Србији у делу који се односи на услуге и други пут у делу који се односи на материјалну подршку која се обезбеђује из буџета јединица локалне самоуправе.

Иницијатива да се након 2012, 2015. и 2018. године ово истраживање спроведе и у новом циклусу за 2021. годину, покренута је од стране Министарства за рад запошљавање, борачка и социјална питања (МРЗБСП), у оквиру програма *Подршка Европске уније социјалном становању и активној инклузији (EU SHAI)*, који финансира Европска унија, а спроводи Канцеларија Уједињених нација за пројектне услуге (УНОПС).

На основу овог истраживања доносиоци одлука и институције на националном и локалном нивоу доносе стратешка документа и прате успешност њиховог спровођења, кључни актери у друштву су у могућности да сагледају главне изазове у спровођењу услуга и пружању материјалне подршке на локалном нивоу, а развојни партнери и организације цивилног друштва податке користе да би покренули пројекте којима се унапређује стање у овој области.

Кроз процес мапирања прикупљени су подаци о социјалним давањима која додељују општине и градови у Србији по основу локалних одлука о социјалној заштити и одлука о финансијској подршци породици са децом. Истраживањем је обухваћено свих 145 јединица локалних самоуправа (ЈЛС), подаци се односе на 2021. годину, а прикупљени су током 2023. године.

Према Закону о социјалној заштити у услуге социјалне заштите у надлежности ЈЛС спадају дневне услуге у заједници (дневни боравак за децу и особе са инвалидитетом, помоћ у кући, лични пратилац детета за децу са сметњама у развоју и са инвалидитетом, свратиште), услуге подршке за самостални живот (персонална асистенција за одрасле особе с инвалидитетом, становање уз подршку за младе који напуштају систем заштите и за особе с инвалидитетом), услуге смештаја (смештај у прихватилиште и предах смештај) и саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге (саветовалиште).

Материјална подршка у виду новчаних давања обухвата једнократне помоћи опште намене, давања за уџбенике, одећу, обућу, огрев, стипендије, као и помоћ при рођењу детета, незапосленим породиљама и трудницама и сл. Давања у природи укључују бесплатне оброке у народним кухињама, субвенције за плаћање комуналних рачуна или превоза, регресирање трошкова у предшколским установама и сл. Многа давања додељују се једнократно или повремено, док су поједина у виду сталне месечне подршке.

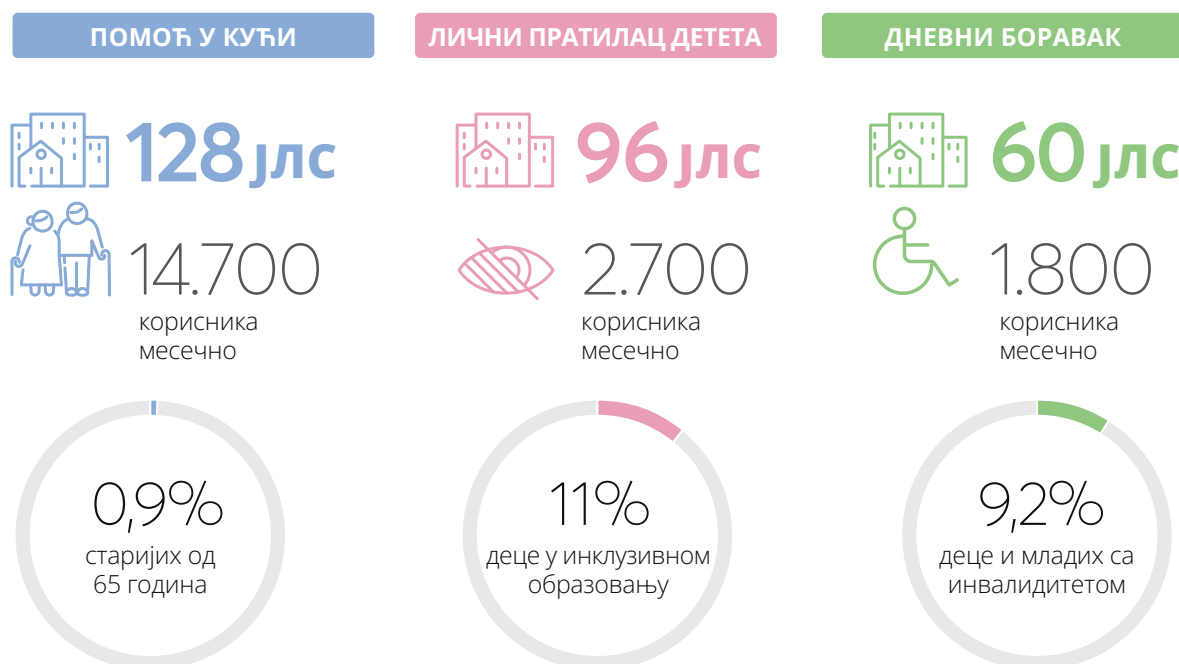
УСЛУГЕ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ У НАДЛЕЖНОСТИ ЈЛС 2021. ГОДИНЕ

Услуге социјалне заштите у надлежности ЈЛС обезбеђују се у 142 од 145 општина и градова. Општине Беочин, Алибунар и Трговиште не обезбеђују услуге, а још три општине издвајају веома мала средства за ове намене – Мало Црниће, Врбас и Гаџин Хан.

Већина ЈЛС обезбеђује две до три услуге, а приближно петина само једну услугу, најчешће помоћ у кући за старе. Разноврснији спектар услуга присутан је једино у појединим већим градовима.

Најраспрострањеније услуге су помоћ у кући за старе и одрасле (ПУК), лични пратилац детета (ЛПД) и дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју и инвалидитетом (ДБ). Ове три услуге пружају се за приближно 20 хиљада корисника просечно месечно, од којих највећи број користи услугу ПУК – преко 14,7 хиљада. Обухват у односу на популацију којој су услуге намењене је веома низак.

НАЈРАСПРОСТРАЊЕНИЈЕ УСЛУГЕ ПРЕМА БРОЈУ ЈЛС,
БРОЈУ КОРИСНИКА И ОБУХВАТУ

Извор: База података услуга социјалне заштите у надлежности ЈЛС за 2021.

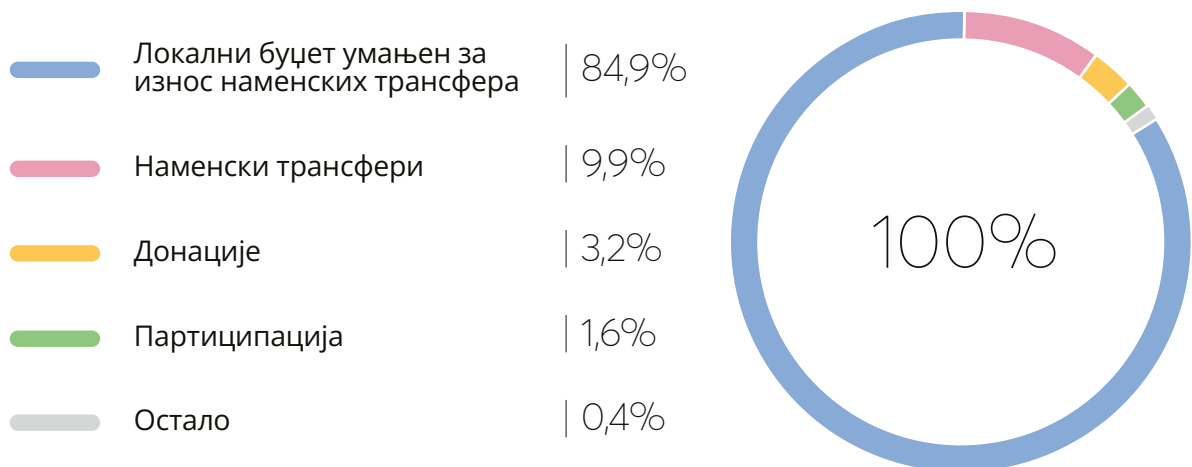
Остале услуге присутне су у малом броју општина и градова, а посебно су неразвијене услуге подршке за самосталан живот за особе с инвалидитетом. Услуга персоналне асистенције успостављена је само у 18 ЈЛС за укупно 284 корисника. Услуга становање уз подршку за особе са инвалидитетом, која је од одлучујуће важности за процес деинституционализације и која би у већини ЈЛС могла у потпуности да се финансира из републичког буџета, присутна је у свега пет општина и градова, за 92 корисника.

Међу пружаоцима услуга доминирају они из јавног сектора. Преко половине корисника добија услуге пружалаца из јавног сектора (52%), али је знатан удео и пружалаца из непрофитног (37%) и приватног сектора (11%). Преко 95% корисника добија услуге од пружалаца који су обезбедили лиценце за пружање услуга или су започели процес лиценцирања.

Укупни расходи за услуге социјалне заштите у надлежности ЈЛС износе приближно 4,78 милијарди динара, свега 0,08% БДП-а, што је двоструко мање од издвајања за материјалну подршку на локалном нивоу. На три најраспрострањеније услуге – ПУК, ЛПД и ДБ троши се три четвртине укупних расхода.

Највећи део средстава за услуге обезбеђују локални буџети (приближно 85%) умањени за износ наменских трансфера. Удео наменских трансфера је такође релативно значајан (приближно 10%), док сви остали извори финансирања обезбеђују незнатна средства.

ИЗВОРИ ФИНАНСИРАЊА

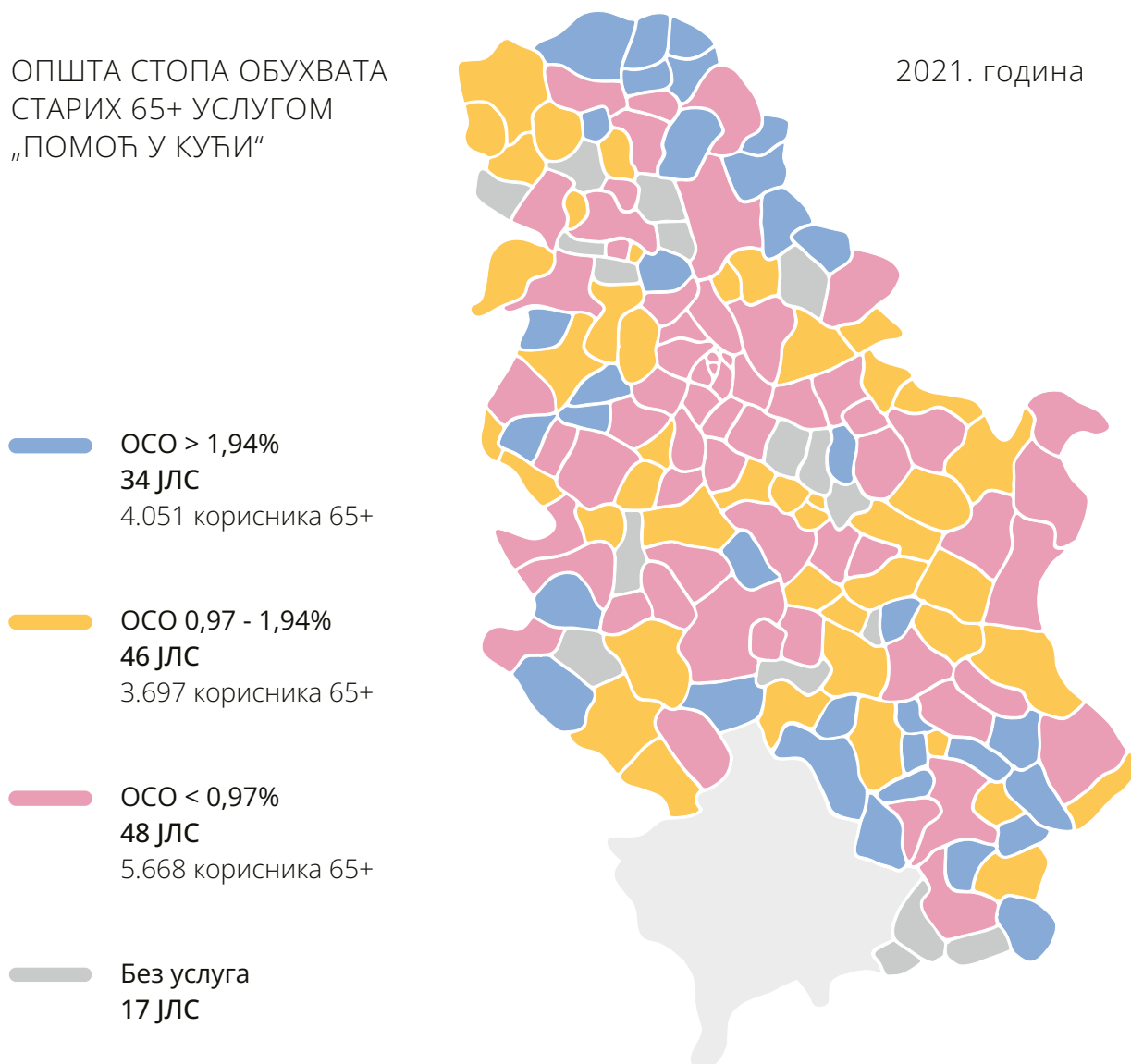
Извор: База података услуга социјалне заштите у надлежности ЈЛС за 2021.

Ипак, удео расхода за услуге социјалне заштите у локалним буџетима је веома низак, свега 1,3% у просеку. Велики градови, Београд и Нови Сад, чији су расходи за услуге у апсолутном износу највећи, издвајали су за ове намене 1,2% и 2,1% својих буџета, респективно. Приоритет услугама су дале поједине мале општине, с издвајањима од приближно 2,5% локалног буџета умањеног за износ наменског трансфера – Бојник, Бела Паланка, Власотинце, Бабушница и Црна Трава, које спадају у групу најнеразвијенијих општина са подручја југа Србије.

За три најраспрострањеније услуге израчунати су индикатори доступности, ефикасности и квалитета. Индикатори омогућавају поређење између општина и градова. Истраживање није утврдило да су индикатори повољнији за развијеније или за веће општине и градове. Дистрибуција ЈЛС према доступности услуге ПУК за старе приказана је на мапи.

ОПШТА СТОПА ОБУХВАТА
СТАРИХ 65+ УСЛУГОМ
„ПОМОЋ У КУЋИ“

2021. година

Свеукупно посматрано, остварени су помаци у односу на стање које је забележено у ранијим циклусима мапирања - 2012, 2015. и 2018. године.

Број општина и градова који обезбеђују услуге се повећао, а издвојена су и већа средства за ове намене. Ипак, 40 ЈЛС није повећало улагања из локалних буџета, ако се изузму средства наменских трансфера. Број градова и општина које су користиле наменске трансфере се повећао, али је свеукупан износ наменских трансфера из републичког буџета смањен у односу на претходни циклус мапирања. Удео расхода за услуге у БДП-у је порастао са 0,06% 2012. и 2015. године на 0,08% БДП-а 2021. године. Највећи напредак је остварен у развоју услуге лични пратилац детета.

Налази мапирања показују да услуге социјалне заштите у мандату јединица локалних самоуправа у Србији нису развијене у довољној мери и да су неравномерно доступне. Број корисника услуга је мали, а недовољна су и средства која се издвајају за ове намене, док поједине услуге одликују нестабилност и неодрживост.

Из истраживања произилази више препорука:

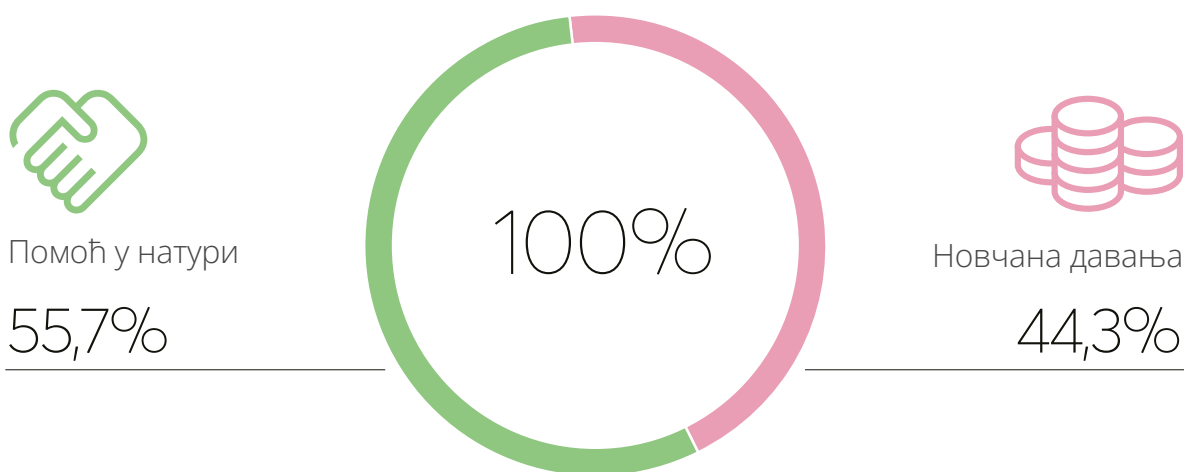
- -- → потребно је да се преиспитају поједина решења у домену наменских трансфера, минимални стандарди за један број услуга, као и да се додатно дефинишу индикатори, уз шири професионални консензус;
- -- → у наредном периоду је посебно значајно да се додели приоритет услугама интензивне подршке породицама у којима постоји опасност од издвајања детета и подршке за самосталан живот особа с инвалидитетом;
- -- → потребно је да се успостави редован систем извештавања, како би се развој услуга континуирано пратио.

МАТЕРИЈАЛНА ПОДРШКА У НАДЛЕЖНОСТИ ЈЛС 2021. ГОДИНЕ

Укупни расходи за материјалну подршку у надлежности ЈЛС износе приближно 9,1 милијарди динара - 0,15% БДП-а, двоструко више него за услуге. Учешће Београда у овим расходима износи преко 30%, а Новог Сада и Ниша још додатних 11%.

Расходи за материјалне подршке у природи су већи него за давања у новцу. У већини ЈЛС доминирају расходи за давања у новцу, док највећи градови више троше на помоћ у природи, која је отуда заступљенија и у укупним расходима.

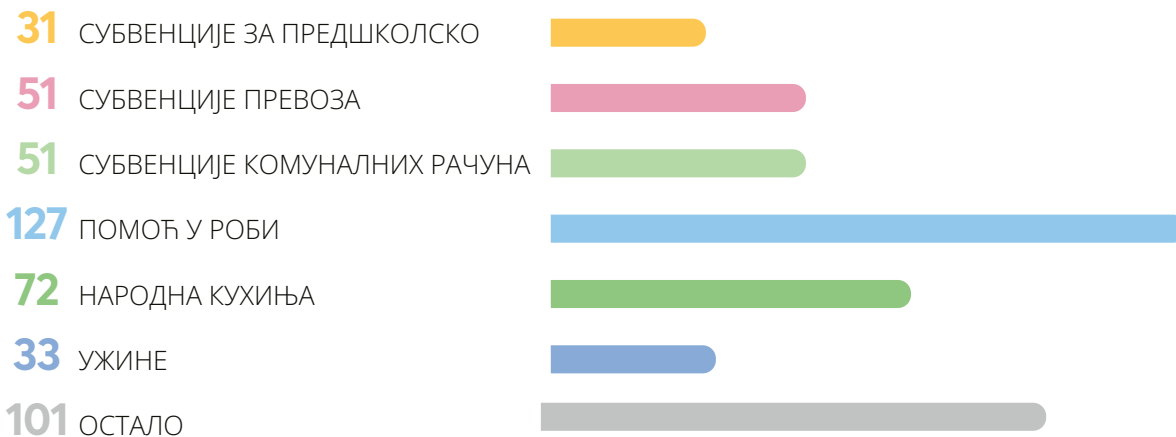
УДЕО РАСХОДА ЗА ПОМОЋ У ПРИРОДИ И НОВЧАНА ДАВАЊА

Извор: База података материјалне подршке у надлежности ЈЛС за 2021.

Анализа подршке у природи показује да највећи број општина и градова додељује помоћ у роби и обезбеђује бесплатне оброке у народним кухињама. Бесплатну ужину и оброке у школама, као и субвенције за предшколско образовање додељује тек тридесетак ЈЛС.

БРОЈ ЈЛС ПРЕМА ДАВАЊИМА У НАТУРИ КОЈЕ ДОДЕЉУЈУ

Извор: База података материјалне подршке у надлежности ЈЛС за 2021.

Општине и градови највише издвајају за подршке корисницима новчане социјалне помоћи и другим сиромашним лицима. Расходи за подршке сиромашнима доминирају у више од половине ЈЛС. Мањи је удео расхода за категоријска давања која се додељују појединим групама независно од њиховог материјалног стања (субвенције за превоз, умањење комуналних рачуна), док су најмања издвајања за пронаталитетне мере (давања при рођењу детета, субвенције за вртић и сл.).

СТРУКТУРА УКУПНИХ РАСХОДА ПО ГРУПАМА ДАВАЊА

Извор: База података материјалне подршке у надлежности ЈЛС за 2021.

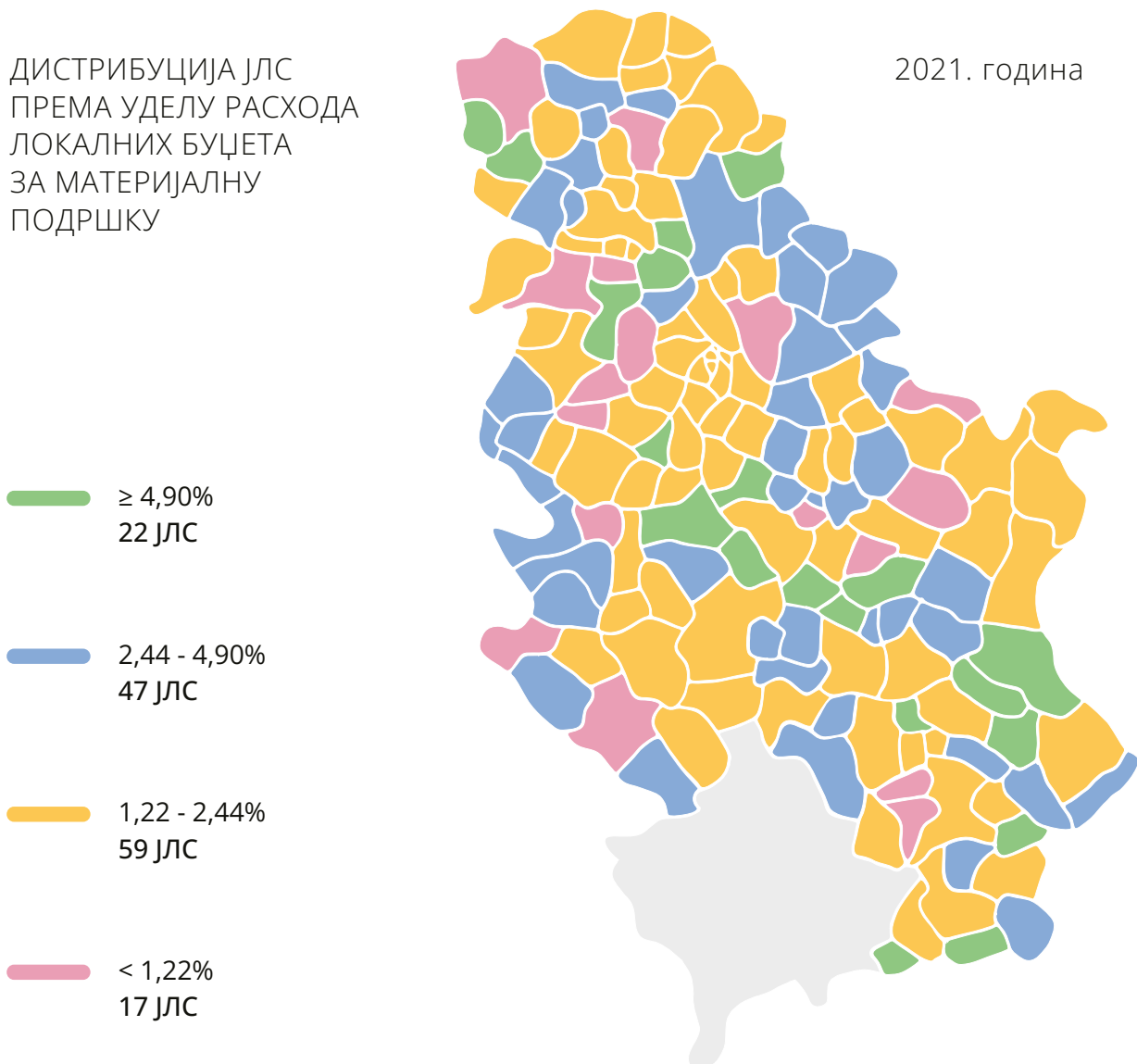
На локалном нивоу се у просеку издваја 2,4% буџета за материјалне подршке. Међу 22 ЈЛС које издвајају двоструко више од просека за дате намене, скоро половину чине најнеразвијеније општине са малим буџетима и изразитим социјалним потребама. Од најразвијенијих ЈЛС у ову групу спадају само Крагујевац и Лајковац.

Расходи за материјалне подршке у надлежности ЈЛС су порасли у односу на 2018. годину, када је први пут спроведено мапирање ових давања. У реалном износу они су порасли за нешто више од 1,25 милијарди РСД, док је удео у БДП-у незнатно порастао са 0,14% на 0,15%. Структура расхода по врсти и групама давања се није значајно променила. У односу на 2018. годину у структури расхода за подршке у природи значајно је порастао удео за помоћ у роби, а смањио се за субвенције за превоз.

На нивоу ЈЛС израчунати су индикатори величине програма, обима интервенције и адекватности. Индикатори омогућавају поређење између општина и градова. Истраживање није утврдило да су индикатори повољнији за развијеније или за веће општине и градове. Дистрибуција ЈЛС према уделу расхода локалних буџета за материјалну подршку приказана је на мапи.

ДИСТРИБУЦИЈА ЈЛС
ПРЕМА УДЕЛУ РАСХОДА
ЛОКАЛНИХ БУЏЕТА
ЗА МАТЕРИЈАЛНУ
ПОДРШКУ

2021. година

Подаци о корисницима материјалне подршке нису могли да се прикупе путем мапирања, услед техничких ограничења. Јединствени регистар *Социјална карта*, који је онедавно функционалан могао би да омогући да се прикупе и подаци о броју корисника, што би обезбедило потпуније истраживање материјалне подршке у надлежности ЈЛС.

Најважније препоруке које произилазе из истраживања односе се на коришћење информационог система и предлог законских промена у домену прецизирања материјалне подршке у надлежности ЈЛС, и то:

- > даље унапређење индикатора и промене информатичког система јединственог регистра *Социјалне карте* како би се омогућило аутоматско израчунавање предефинисаног сета индикатора о материјалној подршци, а што би свакако обезбедило боље разумевање и развој заштите на локалном нивоу;
- > додатно промишљање формулације "друге врсте материјалне помоћи" у оквиру Закона о социјалној заштити и њихово проширење на новчана давања.

Програм „Подршка Европске уније социјалном становању и активној инклузији“ (EU SHA1) осмишљен је да побољша примену политика социјалне инклузије у Србији и обезбеди одржива стамбена решења праћена мерама активне инклузије за најосетљивију популацију.

РЕЗУЛТАТИ

Резултат 1

Ојачани капацитети институција / органа / организација који пружају услуге становања и активне инклузије у циљу успешног и родно одговорног планирања, спровођења стамбених програма и пружање одговарајућих услуга подршке

Резултат 2

Одговарајућа стамбена решења обезбеђена припадницима најосетљивијих друштвених група, као и унапређење инфраструктуре у подстандардним насељима

Резултат 3

Услуге запошљавања, социјалне заштите, образовања, здравствене заштите, комплементарне стамбеним решењима, обезбеђене припадницима најосетљивијих друштвених група

ЦИЉНЕ ГРУПЕ

- Роми
- жене у неповољном положају, посебно жене жртве породичног насиља
- млади који излазе из система социјалне заштите
- особе са инвалидитетом
- други који живе у неадекватним условима

Програм вредан 27 милиона евра финансира Европска унија, а спроводи УНОПС у периоду од 2019. до 2025. године, у партнерству са Министарством грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарством за људска и мањинска права и друштвени дијалог и у сарадњи са Министарством за европске интеграције.

**#EY
ЗА ТЕБЕ**